

1944, január 19. a 24. [Londýn.] — Cirkulárna depeša čs. ministerstva zahraničia čs. zastupiteľským úradom a predstaviteľom o výsledkoch moskovských rokovaní prezidenta dr. E. Beneša v decembri 1943.

Tajné.

O oficiálnej ceste prezidenta republiky do Moskvy, Teheránu a Alžíru (V Káhiře byl jen neoficiálně) v prosinci 1943 a lednu 1944 podávám k Vaší informaci tuto soubornou zprávu.¹

1. Prezidentův zájezd do Sovětského svazu v prosinci 1943 dlužno hodnotit jako cestu historického významu pro náš národ. Byla při ní podepsána alianční smlouva na 20 let, a zároveň v rozhovorech se Stalinem a ostatními vedoucími osobnostmi sovětskými byly položeny trvalé a pevné základy pro spojeneckou spolupráci nyní, za války a po válce.

2. Sovětská vláda plně je si vědoma mezinárodního významu ČSR, oceňuje přátelství československé politiky vůči Sovětskému svazu, a proto — také s hlediska bezpečnosti Sovětského svazu — bude nás podporovat, aby po této válce ČSR byla silným, národním státem, na venek co nejvíce zabezpečeným.

3. Sovětská vláda bude podporovat naše stanovisko a naše požadavky ve věcech hranic. Protože sovětská vláda zná ČSR jen v předmnichovských hranicích, bude pro to, aby už z podmínky příměří s Německem a Maďarskem bylo jasné, že čs. vojsko a čs. úřady obsadí celé předmnichovské území republiky. Až se bude pak na mírové konferenci jednat o definitivní stanovení našich hranic, sovětská vláda bude podporovat naše požadavky.

4. Sovětská vláda sdílí naše stanovisko, že po zkušenostech s tzv. sudetskými Němci (i Maďary) je nutno zmenšit jejich počet na dosažitelné minimum, tak, aby se mohl vytvořit opravdu národní stát československý. Stejně porozumění pro toto naše stanovisko má také vláda britská a americká. Z psychologických ohledů na určitou část britské a americké veřejnosti není ještě radno mluvit příliš o této věci. Prezident a vláda připravují o tom konkrétní plány, o nichž se bude jednat s každou ze tří velmocí.

5. Zdůrazňuji, že se sovětské strany nečiní žádný nárok na Podkarpatskou Rus. Sovětská vláda ji pokládá za součást ČSR. Rovněž pro sovětskou vládu neexistuje otázka slovenská, ta je pokládána za ryze vnitřní věc československou.

6. Prezident podal sovětské vládě zásady o příští spolupráci hospodářské — v tom smyslu, jak o ní promluvil ve svém rozhlasovém projevu z Moskvy. Jde o to, abychom vedle styků se Západem, Zámořím, Čínou a Blízkým východem rozšířili také své hospodářské styky s Ruskem. To bude usnadněno také tím, že bude možno vybudovat přímé železniční komunikace, jakož i nové spojení letecké a vodní (po Dunaji).

7. Prezident v rozhovorech se sovětskými, a pak také s britskými státníky se přesvědčil, že konference v Teheránu přinesla plnou dohodu tří velmocí o vojenských operacích i politickou dohodu o zásadách, kterými se tři velmoci budou shodně řídit při řešení otázek politických.

¹ Na pokyn ministra Ripku v depeši z 24. 1. 1944 (AMZV Praha. Depeše odeslané, 1944, čís. 243, Zen. 77) mala byť súborná zpráva odovzdaná poslom zo Slovenska a z Čiech spolu so zprávou obsiahnutou v depeši z 19. 1. 1944 (viď dokument čís. 38). Vyslanec Kopecký oznámil 28. 2. 1944 do Londýna, že „cirkulárku ministerstva zahraničných vecí a vzkaz Smutného o ceste do Moskvy i ostatní věci poslové vzali s sebou a době došli domů 1. a 3. února, což mám potvrzeno“. (AMZV Praha. Depeše došlé, čís. 544, Zen. 130.)

8. Zvláště je pro nás důležité, že všechny tři velmoci jsou rozhodnuty uložit Německu takové podmínky, aby se nemohla opakovat jeho agrese. Ostře se bude nakládat s Japonskem. Po všem, co Němci spáchali v Sovětském svazu, sovětská vláda má živelný zájem, aby se všemi dostupnými prostředky zúčtovalo s německým mocenským potenciálem. O konkrétních plánech se nyní tři velmoci mezi sebou radí. Německu bude uložen trvalý mír, ať bude v něm jakýkoliv vnitřní režim. Sověty by se nedaly ošálit nebo obměkčit ani tím, kdyby se v Německu zavedl komunismus.

9. K Francii sovětská vláda má stejně pozitivní stanovisko jako my. Přeje si, aby se Francie co možno nejdříve vnitřně regenerovala, tak aby mohla být silným a vlivným činitelem v Evropě.

10. Pokud jde o nároky střední a jihovýchodní Evropy, sovětská vláda pokládá za předčasné, aby se připravovaly nějaké federační plány. Soudí, že je nutno, aby se tyto státy především rekonstituovaly na svém národním základě, a teprve až se vnitřně po válce zkonsolidují, aby se ponechalo vývoji praktických zkušeností, jak by mohly mezinárodně spolupracovat s ostatními. Nemá úmyslu, vměšovat se do jejich vnitřních poměrů, má ovšem pochopitelný zájem na tom, aby tyto státy neprovozovaly nepřátelskou politiku proti Sovětskému svazu, nebo aby se k ní nepropůjčovaly.

11. Pokud jde o Polsko, prezident zjistil, že sovětská vláda

a) upřímně si přeje silné, nezávislé Polsko,

b) nechce se vměšovat do jeho vnitřních věcí,

c) souhlasí, aby sovětská i čs. vláda usilovaly o dohodu s Polskem a aby se protokol, připojený k čs.-sovětské smlouvě, v němž se navrhuje tripartitní pakt sovětsko-polsko-československý, uskutečnil.

Aby taková dohoda byla usnadněna, sovětská vláda navrhuje jako základnu příští hranice sovětsko-polské Curzonovu linii, což značí ústupky u srovnání s hranicí z konce září 1939 ve prospěch Polska (ve východní Haliči je ochotna ponechat Polsku Przemysl, nikoliv však Lwow); zároveň je ochotna podporovat Polsko v tom, aby se mu dostalo kompenzace ve Východních Prusích, Horním Slezsku, a vůči Německu vůbec až na takovou novou hranici, o které by došlo k dohodě mezi Sovětským svazem, Polskem, Anglií, Amerikou a ČSR. Konečně sovětská vláda není proti obnově diplomatických styků s polskou vládou, za podmínky, že bude polská vláda tak změněna, aby byly záruky, že se s ní lze dohodnout a dohodu udržet.

Po návratu do Londýna prezident o tom informoval 10. ledna polského ministerského předsedu Mikolajczyka, kterého v Moskvě doporučoval jako vážného a rozumného politika; ale prezident omezil se jen na to, aby sdělil svoje informace a dojmy, aniž měl ovšem nejmenšího úmyslu se ujmout prostřednictví ve sporu.

12. Vůči Maďarsku, které soustavně spolupracuje s Německem, sovětská politika je přísná.

13. Pokud jde o Rumunsko, sovětská vláda trvá na tom, že jí patří Besarábie a severní Bukovina, ale je ochotna stejně jako my podporovat Rumuny proti Maďarům ve věci Transylvanie.

14. Sovětská vláda přeje si stejně jako my, aby po válce byla rekonstituována Jugoslávie a aby se poměr mezi Srby a Chorvaty a Slovinci pokládal za vnitřní jejich věc, kterou si mají sami upravit. Poměr k vojsku Titovu je ovšem přátelský, ale stejně přátelský poměr k němu mají nyní i Angličané, resp. Američané. Také v této věci je shoda mezi třemi velmocemi. O králi si má jugoslávský lid rozhodnout sám.

15. Sovětská vláda nemá žádné zvláštní úmysly s Bulharskem. Je pro to, aby Bulharsko odčinilo, co vzalo Jugoslávii a Řecku a aby pokojně spolupracovalo po válce se svými sousedy.

16. Sovětská vláda je rozhodnuta spolupracovat loyálně s Anglií i s Amerikou

a pokládá spolupráci těchto tří velmocí za podstatnou podmínku vybudování a udržení míru. O Japonsku se z pochopitelných důvodů zatím nemluví, ale i v těchto věcech je mezi třemi velmocemi zásadní dohoda.

17. Z uvedeného zřetelně vyplývá, že se názory a stanoviska sovětské vlády shodují ve všech důležitých otázkách mezinárodně-politických s názory a stanovisky našimi, a to zejména:

1. v otázce o nutnosti spolupráce tří velmocí,
2. v otázce nejstříhšího postupu proti Německu i Maďarsku,
3. v koncepci o věcech střední a jihovýchodní Evropy, zejména také ve věci polské,
4. v společném názoru o potřebě silné Francie.

18. President a celá naše delegace se přesvědčily, že Československo je v Sovětském svazu obecně váženo, že jsou tam k našemu národu opravdové sympatie a že se oceňuje nezměněné přátelství, které jsme dávno před touto válkou vůči sovětskému Rusku osvědčovali. President Beneš je pokládán za vyzkoušeného přítele, k němuž je důvěra, a obecně, ve vládě i v široké veřejnosti, je vážen jako velká mezinárodně politická autorita. Všude byl vítán s velkou okázalostí a zároveň s upřímnou srdečností.

19. President si ověřil, že válka urychlila vnitřní proces v Sovětském svazu tak, že dnes Sovětský svaz je naplněn hrdým sebevědomým patriotismem, pokládá se za vítěznou, rovnocennou velmoc s ostatními a že — což je zvlášť důležité — chtěje s ostatními spolurozhodovat o světové politice, je si zároveň vědom velké odpovědnosti, která z toho na něj bude připadat. S prohloubeným patriotismem, který vzešel z vědomí, že sovětská revoluce vítězně obstála tak, že její sociální a hospodářské vymoženosti jsou dnes bezpečně konsolidovány, a který byl roznicen vítěznou touto válkou, vyžadující si ohromných obětí, zároveň souvisí rostoucí vědomí slovanské. Toto slovanství nemá nic společného se starým panslavismem, je pojímáno jako nutná praktická spolupráce všech slovanských národů proti pangermánskému Drang nach Osten. A zároveň toto slovanství vědomě odmítá jakoukoli výlučnost vůči neslovanským národům, naopak stále se pamatuje na potřebu součinnosti se západními mocnostmi.

20. V Teheráně, kde byl president oficiálně uvítán šachem a vládou, návštěvy se užilo mimo jiné k tomu, aby se připravil nový rozšířený hospodářský styk s Iránem.

21. V Alžíru president byl uvítán velmi slavnostně. Byla to tam vůbec první oficiální návštěva, a k tomu návštěva hlavy státu. Francouzi, kteří jsou nyní velmi citliví, zvlášť si toho vážili. Návštěva poskytla presidentu příležitost, aby si zjistil,

- a) že de Gaulle ovládl už svou pozici vůči dosavadním rivalům,
- b) že se poměry mezi Francouzi značně zlepšily, zejména pod vlivem lidí, kteří přišli z Francie, z rezistenčního hnutí,
- c) že se tím vším pozice Národního výboru a Prozatímního shromáždění upevňuje, ačkoli v administrativě a mezi důstojnictvem je stále hodně vichystických a protidegaulleovských elementů,
- d) že se zlepšuje poměr Angličanů a Američanů k Národnímu Výboru,
- e) že celkem přes mnohé obtíže i nedostatky sjednávají se první politické předpoklady k vnitřní obrodě Francie,

f) že s obnovenou Francií, která slavnostně odsoudí mnichovskou zradu, jak už de Gaulle učinil 29. září 1942, ČSR bude moci obnovit přátelskou součinnost.

22. Konečně president vrací se z Moskvy, měl v Maroku příležitost k rozhovoru s Churchillem, který ho na dva dny výslovně k sobě pozval. President si znovu ověřil, že teheránská konference vedla opravdu k dalekosáhlé dohodě tří velmocí, zejména také v politice vůči Německu, dále že britská vláda má plně porozumění pro naše spojenectví s Ruskem, které doplňujeme přátelstvím se

144 Západem, a že se sympaticky dívá na naše hledisko ve věci čs. hranic, německé a maďarské menšiny, atd. Totéž si prezident zjistil, když po návratu do Londýna, kam doletěl 6. ledna, měl hned dlouhý rozhovor s Edenem (8. ledna). Tato sdělení jsou zvláště důvěrná.

23. Ještě Vás informuji o tomto: V Moskvě prezident měl možnost podrobně mluvit s vedoucími čs. komunistů. Rozpravy dokázaly:

a) že komunisté bez výhrad uznávají vedoucí autoritu presidenta Beneše,

b) že se staví loyálně k čs. vládě v Londýně a politicky ji podporují, i když — stejně jako jiní — mají v tom či onom odlišné a kritické hledisko,

c) že jsou zásadně ochotni ke vstupu do vlády na základě jednotné národní fronty a demokratické součinnosti s ostatními stranami a že takto si představují svou politickou roli v osvobozené republice, majíce rozumný program hospodářské a sociální přestavby, který chtějí uskutečňovat jen v dohodě s druhými stranami;

d) že se zatím jeví politicky vhodnější, aby vstoupili do vlády později, patrně až na konci války.²

Tak i tyto rozhovory vedly ke konkrétním výsledkům, které znamenají, že držíme pevně politickou soudržnost v emigraci a že [existuje] pevná dohoda, začít vnitřní rekonstrukci republiky na základě národní jednoty.

24. Výsledky prezidentova zájezdu ukazují, že má doslova historický význam pro národ a republiku.

Tato zpráva je určena *výlučně* pro Tvou osobní informaci, a nikoli k tomu, abys tyto informace sděloval vládě, u které jsi pověřen, nebo jiným činitelům. Jde o to, abys byl správně orientován a abys mohl patřičně reagovat, kdyby se vyskytlo takové či onaké tvrzení. Rovněž chci, abys věděl, že se nikde nehonosíme těmito svými velikými úspěchy, že jich vůči nikomu nepoužíváme, a že prostě pokračujeme ve své další práci.

Ripka.

AMZV Praha. Depše odeslané, 1944, čís. 159—190 a 251—282. Nešifrovaný záznam(?) odoslaných depš. Strojopisný přepis.

40

1944, január 29. [Švajčiarsko.] — Zpráva slovenskej nekomunistickej odbojovej skupiny, zaslaná rádiotelegraficky čs. zpravodajskej službe v Londýne.

Bgl 012942/44

Od slovenského posla:¹

Máme styk s partyzány, kterých je asi 200. Zásobujeme je obuví a penězi. Jsou ve velmi bíděném stavu. V lesích mezi Humenným a Sninou připravují si partyzáni letiště. Mezi 10. a 17. lednem zestřelili 2 četníky v obraně a před tím přepadli

² O výsledcích rozhovorův představitelův KSČ s Benešem v Moskvě vid' dokumenty čís. 1—3 v edici „Cesta ke Květnu“, Praha 1965.

¹ Podľa šifry Bgl usudzujeme, že zpráva prišla do Londýna rádiotelegraficky prostredníctvom majora Karla—Sedláčka (vid' pozn. 1 k dokumentu čís. 19 zo 4. 9. 1943). Ide zrejme o časť zpráv, ktoré priniesli dr. Kopeckému do Ženevy poslovia zo Slovenska v januári 1944. Podľa obsahu možno usúdiť, že zpráva pochádzala od skupiny Flora.